

CREAREA OMULUI – LUCRAREA COMUNĂ,
IUBITOARE ȘI LIBERĂ A PREASFINTEI TREIMI.
TEMEIUL RESPECTĂRII DREPTURILOR
OMULUI

Pr. Prof. dr. Emilian Dumitru PĂUNESCU

*Preot paroh la Parohia Motoci, județul Dolj,
Profesor de Religie Ortodoxă la Școala Gimnazială Coțofenii din Dos
și Școala Gimnazială Vârvoru de Jos, județul Dolj;
dumi1010@yahoo.com*

Abstract: The creation of man, the common, loving and free work of the Most Holy Trinity. The basis of respect for human rights.

Our Saviour Jesus Christ comes into the world sent precisely to reveal from the beginning the creative and saving life and love of the Holy Trinity. He says: „I record what I have seen in my Father” (John 8,38), also his prayer is the witness of communion with the Father: „Jesus said to him: Did I not tell you that if you believe you will see the glory of God?”. So they lifted up the stone, and Jesus lifted up his eyes and said: „Father, I thank you for having listened to me; I knew that you always listen to me, but for the sake of the crowd standing around, I said that they should believe that you sent me” (John 11,40-42); „And now you, Father, glorify me with the glory that I had with you before the world was” (John 17, 5).

God's creation of Man and endowing human nature with His divine image is the strongest argument for both respect for human freedom and dignity. God is the source and foundation of love and freedom through the act of creation. Therefore, freedom and love are both God's gifts to man and virtues, powers received by man in the act of creation through which he puts himself in harmony with the prototype and with other people (1 John 4,19-21). One of the outstanding characteristics of this bond of man with God is primarily freedom, as an expression of the sovereignty of the image. Just as God is free in his acts, so man is guided by his own free will towards what is right for his nature. In this freedom lies the joy of the reward of human toil as a reward for virtue.

Man is free when he lives in a virtuous way and becomes like God. Our Saviour Jesus Christ Himself says: „I am the Way, the Truth and the Life. No one

comes to the Father except through me” (John 14,6) and „you will know the truth, and the truth will set you free” (John 8,32), for, „a new commandment I give to you, that you love one another as I have loved you. By this all will know that you are my disciples, if you have love for one another” (John 13,34-35). St. Paul says: „The Lord is the Spirit, and where the Spirit of the Lord is, there is liberty” (II Corinthians 3,17), and in another place: „For as many as are moved by the Spirit of God are sons of God. For you have not again received a spirit of bondage to fear, but you have received the Spirit of adoption, through whom we cry Abba! Father, the Spirit Himself testifies with our spirit that we are sons of God” (Romans 8,14-16).

Keywords: *Holy Trinity, creation, love, freedom, image of God, likeness of God, human rights.*

Introducere

Sfânta Scriptură ne învață că, „la început a făcut Dumnezeu cerul și pământul” (Facerea 1:1), ceea ce înseamnă că, Dumnezeu a creat cerul și pământul la începutul timpului. Dumnezeu a creat lumea „din nimic” – *creația ex nihilo* (II Macabei 7:28; Evrei 11:3) prin voința Sa, liberă: „toate câte a vrut Domnul a făcut în cer și pe pământ” (Psalmii 134:6). Cartea Facerii spune că, Dumnezeu l-a creat pe om după chipul Său în ziua șasea așezându-l în Grădina Raiului (Facerea 1:26–30). Datorită faptului că, omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu: „și a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul și asemănarea noastră” (Facerea 1:26), înțelegem adevărul de credință că omul este lucrarea comună, iubitoare a Preasfintei Treimi.

I. Voința creatoare și iubirea Preasfintei Treimi arătată în crearea lumii și a omului

Puterea iubirii treimice s-a revărsat în creație și în Sfânta Biserică prin Sfintele Taine ajungând la noi, fiind izvorul nesecat de iubire până la sfârșitul veacurilor și având ca scop mântuirea oamenilor. De aceea, „Lumina lui Dumnezeu, care ne vine prin harul necreat, nu poate fi percepută ca atare decât de persoanele care s-au ridicat la capacitatea de a sesiza prezența lui Dumnezeu. Această sensibilizare o lucrează însuși Dumnezeu în Taine prin harul necreat. Ele prilejuiesc întâlnirea obiectivă a omului cu Dumnezeu și asigură manifestarea lui Dumnezeu în viața omului, în sco-

pul mântuirii acestuia”¹. Împărtășirea harului divin și a tuturor energiilor divine ține în mod deosebit de lucrarea Duhului Sfânt în creație, Biserică și în om, prin Sfintele Taine. Prin energiile dumnezeiești necreate, care ni se împărtășesc prin Duhul, este prezent însuși Dumnezeu, în sufletul nostru și în lume. Dar harul ni se împărtășește de Duhul prin Hristos, adică prin umanitatea îndumnezeită a lui Hristos slăvit, prin înviere și înălțare într-
tru slavă la ceruri de-a dreapta Tatălui (Romani 5:17,20-21; 6:23). „Harul dumnezeiesc este însă o energie divină necreată, plină de strălucire, care înalță și transfigurează firea și îndumnezeiește natura umană, care se face aptă să o primească și colaborează cu ea. El iradiază din ființa lui Dumnezeu, de la Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt. Tatăl nu face nimic fără Fiul nici fără Duhul Sfânt, căci lucrarea Tatălui este cea a Fiului, iar cea a Fiului este lucrarea Sfântului Duh. Este unul și același har care ne vine din Sfânta Treime. Harul este viața și lucrarea lui Dumnezeu care aparțin prin firea dumnezeiască cea una din care izvorăsc, tuturor persoanelor, se revarsă în umanitate și în întreaga creație. Lucrarea treimică își are izvorul ei în Tatăl, se realizează prin Fiul și se desăvârșește prin Duhul. Tatăl lucrează prin Fiul și prin Duhul, iar Fiul ca Puterea Tatălui și împreună cu Duhul, și Duhul în calitatea lui de Duh al Puterii Tatălui din Fiul și împreună cu Fiul. Duhul este cel care întărește și adevărește pe Hristos, Îl face prezent și Îl interiorizează (Romani 5:5) în Biserică și în mădulele Trupului lui Hristos, pentru că El este totdeauna cu Fiul și în Fiul și împreună cu Tatăl, adevărindu-se, prin aceasta, că mântuirea noastră vine de la Tatăl, prin Fiul în Duhul Sfânt, în Biserică”², „dar cel ce întărește voința și o deschide lucrării harului este Duhul Sfânt. Sfântul Apostol Pavel spune: „cu frică și cu cutremur lucrați la mântuirea voastră; căci Dumnezeu este Cel ce întru voi le lucrează și pe «a vrea» și pe «a lucra», pentru bunăvoirea Sa” (Filipeni 2:12-13) îndemnându-ne: „cu duhul să umblați, și nu pofta trupului s-o împliniți!” (Galateni 5:6), „iar roada Duhului este iubire, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credincioșie, blândețe, înfrânare, curăție; împotriva unora ca acestea nu este lege” (Galateni 5:22-23). Duhul Sfânt este prezent în Hristos și vine odată cu Hristos în noi făcând legătura de dragoste între noi și Hristos și odată cu aceasta făcându-ne părtași de

1 Pr. Conf. Vasile Citirigă, „Aplicarea doctrinei despre energiile necreate la doctrina și practica Sfintelor Taine”, în *Ortodoxia*, nr. 4/2007, p. 66.

2 Pr. Lect. Dumitru Gh. Radu, „Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii”, (teză de doctorat), în *Ortodoxia*, nr. 1-2/1978, pp. 82-83, 87, 98.

legătura de iubire a Fiului cu Tatăl. Mântuitorul Hristos spune: „așa cum M-a iubit pe Mine Tatăl, tot așa v-am iubit și Eu pe voi; rămâneți întru iubirea Mea. De veți păzi poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, așa cum Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui. Aceasta este porunca Mea: Să vă iubiți unii pe alții așa cum v-am iubit Eu pe voi” (Ioan 15:9:10,12). Iisus Hristos a venit ca mijlocitor între Dumnezeu și oameni. Efectul cel mai profund al legăturii teandrice a lui Iisus Hristos cu Biserica este comunicarea harului. Prin har credincioșii pot intra în relație cu persoanele Sfintei Treimi. Biserica este organismul teandric în care credincioșii trăiesc, comuniunea sacramentală cu Dumnezeu, izvorul iubirii (1 Ioan 4:8). Ea este, de asemenea, comunitatea în care credincioșii își exprimă solidaritatea cu semenii. De asemenea, Sfântul Apostol Pavel și Sfântul Evanghelist Ioan fac o apropiere directă între cuvântul Bisericii și cuvântul comuniune și iubire (Efeseni 1:5; Ioan 4:7-12), și ne arată că viața în Hristos înseamnă comuniune de iubire cu Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, dar și cu semenii noștri (1 Ioan 4:19-20; Romani 12:4-18). Astfel că, „iubirea e cea mai mare forță. Dar ea e tare numai atunci când e susținută de comuniunea cu Persoana infinită în putere și iubire a lui Hristos care e una cu credința adevărată. Și, pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată, dar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămâne întru noi și iubirea Lui în noi este desăvârșită. Întru aceasta cunoaștem că rămânem întru El și El întru noi: că nouă din Duhul Său ne-a dat” (1 Ioan 4:12-13). Potrivit mărturiei Sfintei Scripturi, deci, noutatea mântuitoare adusă de creștinism este existența misterului comuniunii harice de iubire a celor ce cred în Hristos ca Dumnezeu cu Dumnezeu Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt (2 Corinteni 13:13) și întreolaltă. Dumnezeu este „comuniune de iubire care se descoperă în comuniunea de iubire a creștinilor cu Dumnezeu și întreolaltă” (1 Ioan 4:6-21). Condițiile comuniunii în iubire a credincioșilor cu Dumnezeu sunt arătate de Mântuitorul în general, în Predica de pe munte și în mod special în ultima Sa cuvântare adresată Apostolilor, la Cina cea de Taină: „Credeți în Dumnezeu, credeți în Mine” (Ioan 14:1). Credința în Hristos e iubirea față de Hristos și însușirea iubirii lui Hristos față de oameni. Mântuitorul Hristos ne spune: „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele” (Ioan 14:15)³. De aceea, în viața Bisericii, lucrarea lui

---

3 Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru Isvoranu, Prof. Drd. Emilian Dumitru Păunescu, „Teologhisire contemporană în privința iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele. Temeiuri biblice”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 9-12/2013, p. 105.

Hristos și a Sfântului Duh sunt inseparabile fiindcă Hristos este manifestat prin Sfântul Duh și Duhul se comunică prin Hristos. Hristos și Sfântul Duh lucrează în viața Bisericii într-o unire perfectă, având între Ei și o unitate de ființă și o relație personală. Dar Sfântul Duh reprezintă relația vie între Tatăl și Fiul și întemeiază relația vie între membrii Bisericii și între ei și Sfânta Treime. În acest sens, părintele Mihai Himcinschi spune: „prin Sfântul Duh odihnit în noi, Duhul care este asociat cu iubirea, semn al iubirii depline în Sfânta Treime, devenim și noi iubitori față de Dumnezeu și semenii. Toate persoanele umane sunt ridicate la nivelul de parteneri îndumnezeiți ai Tatălui și Fiului, în iubire, prin Sfântul Duh. Ființa noastră, prin îndumnezeire, e ridicată la nivelul de partener în dialog cu Dumnezeu, cu Tatăl și cu Fiul prin Duhul Sfânt”⁴. De asemenea, părintele Dumitru Stăniloae spune: „Duhul Sfânt reprezintă puțința întinderii iubirii dintre Tatăl și Fiul la alte subiecte și în același timp dreptul unui al treilea la dialogul iubitor al celor doi, drept cu care El înveselește subiectele create”⁵.

Învățătura biblică despre creație afirmă că Dumnezeu Tatăl, Atotțiitorul (Pantokrator), Făcătorul a creat cerul și pământul (Facerea 1:1), aducând totul la existența reală prin Cuvântul și voința Sa creatoare: „prin cuvântul Domnului s-au întemeiat cerurile, iar puterea lor, prin duhul gurii Sale. Tot pământul să se teamă de Domnul, de El să se cutremure toți cei ce locuiesc în lume; că El a zis și ele s-au făcut, El a poruncit și ele s-au zidit” (Psalmii 32:6,8-9). Reiese că, „mesajul despre creație este cunoscut din revelația istorică a lui Dumnezeu, iar actul creator (ktisis) este actul prin care Dumnezeu Atotțiitorul «cheamă la ființă cele ce încă nu sunt» (Romani 4:17), adică lumea văzută și nevăzută, și pe care o așează într-un raport personal de existență cu El. Creația își are principiul și scopul în Dumnezeu, pe Care Îl face transparent, fiind opera înțelepciunii și bunătății Sale (Romani 1:20). Ea nu are ființa și cauza în sine, ci există pentru că Dumnezeu o voiește, prin cuvântul Său creator. Creația este un act în care se manifestă puterea Sa absolută (Psalmul 103; Iov 38:6)”⁶.

4 Pr. Mihai Himcinschi, *Doctrina trinitară ca fundament misionar. Relația Duhului Sfânt cu Tatăl și cu Fiul în teologia răsăriteană și apuseană. Implicațiile doctrinare și spirituale ale acesteia*, Alba-Iulia, Editura Reîntregirea, 2004, p. 366.

5 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iubirea creștină*, Galați, Editura Porto-Franco, 1993, pp. 62-63.

6 Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă A-Z*, Ediția a II-a revizuită și completată, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1994, pp. 101-102.

Crearea lumii văzute și nevăzute este primul articol de credință formulat pe baza învățăturilor Sfintei Scripturi și ale Sfinților Părinți la Sinodul I Ecumenic de la Niceea din anul 325: „Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, văzutelor tuturor și nevăzutelelor”⁷.

Sfânta Scriptură spune: „La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul” (Facerea 1:1), adică, Dumnezeu a făcut cerul și pământul și tot ce există. Psalmistul David Îl laudă pe Dumnezeu pentru puterea Sa atotțiitoare: „că în mâna Lui sunt marginile pământului și înălțimile munților ale Lui sunt. Că a Lui este marea și El a făcut-o pe ea, și uscatul mâinile Lui l-au zidit” (Psalmii 94:4-5). Dumnezeu a făcut totul din nimic (II Macabei 7:28). La crearea lumii văzute și nevăzute participă toate cele trei Persoane ale Sfintei Treimi. Despre participarea Cuvântului sau Fiului lui Dumnezeu întrupat la crearea lumii ne mărturisește Sfântul Apostol Pavel: „întru El (Fiul) au fost zidite toate, cele din ceruri și de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie Tronuri, fie Domnii, fie Începătorii, fie Stăpânii. Toate prin El și pentru El s-au zidit și El este mai înainte decât toate, și toate întru El se țin împreună” (Coloseni 1:16-17). Despre participarea Duhului Sfânt la actul creației, Sfânta Scriptură spune: „și Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor” (Facerea 1:2). Dumnezeu a creat lumea în timp, după o anumită ordine, cu scopul de a fi fericită și de a slăvi pe Dumnezeu. De aceea, cosmosul a fost creat anume ca materie, ca cer și pământ. Referindu-se la învățăturile biblice despre crearea lumii și a omului, părinte Ion Bria spune: „«La început Dumnezeu a făcut cerul și pământul» (Facerea 1:1). Cea dintâi afirmație teologică a Bibliei este reluată de Crezul de la Niceea (325) în primul articol: «Credem în Unul Dumnezeu-Tatăl pântocratorului». Acest adevăr este cunoscut din revelația istorică a lui Dumnezeu, dată prin Profeți și prin Apostoli (Ioan 1:1-5), de aceea doctrina creștină despre creație nu se confundă cu mitologia sau cu cosmologia. Numai sentimentul religios, credința poate să accepte acest mesaj. Pe cale naturală, omul nu știe când și cum a apărut universul: «nu știu cum v-ați zămislit în pântecele meu. Ziditorul lumii care a zidit pe om de la naștere, Acela vă va da duh și viață» (2 Macabei 7:22-23). El înțelege, totuși, semnificația universului: «că în mâna Lui suntem – și noi, și ale noastre cuvinte, iscusința și știința de a face. Cunoașterea cinstită a făpturii El mi-a dat-o, să știu plă-

---

7 Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Învățătură de credință creștină ortodoxă*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2015, p. 56.

mada lumii și vлага din stihii. El mi-a dat cunoștința cea adevărată despre cele ce sunt» (Înțelepciunea lui Solomon 7:16-17).

Tatăl este Dumnezeu Atotputernic (Pantocrator), Dumnezeu Atotputernic, Care creează lumea în timp și spațiu, adică, aduce «dintru neființă în ființă» creația sensibilă, empirică și cea inteligibilă, nevăzută. Biblia creștină se deschide cu cartea Facerea, după care Dumnezeu Tatăl creează din voia Sa liberă și personală, prin Cuvântul Său Creator și Proniator: «Să fie lumină» (Facerea 1:3). Prin Cuvântul Său le-a tras pe toate la existență din nimic: «El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit» (Psalmii 32:9). Iar prin Duhul Său, Care acoperea, la început apele (Facerea 1:2), Dumnezeu a pus în făpturi «sufflare de viață» (Facerea 1:30; 2:7). «În șase zile a făcut Domnul cerul și pământul, iar în a șaptea a încetat și S-a odihnit» (Ieșirea 31:17). De aceea, ziua a șaptea este zi de odihnă, închinată Domnului. Dumnezeu, la sfârșit, a văzut că toată creația Sa era foarte bună (Facerea 1:31).

Sfântul Vasile cel Mare, vorbind despre lucrările trinitare în legătura cu crearea lumii, reține: Tatăl este cauza inițiatoare a tot ce e creat, deoarece din iubirea Sa părintească și din voința Sa liberă creează totul; Fiul este cauza eficientă, fiindcă prin El vine la existență tot ce e creat; Duhul Sfânt este cauza sfințitoare, pentru că prin El ajunge creația la desăvârșire (Despre Duhul Sfânt, 16, 38). Sfântul Grigorie de Nazianz spune că Duhul Sfânt este co-creator cu Fiul, atât în creație, cât și în Înviere (Omilia XLI la Cincizecime, 14)⁸.

De asemenea, „Iisus Hristos vorbind despre a doua Sa venire, amintește de începutul (ab initio) creației (ktisis, creatura), pe care a adus-o la existență Dumnezeu (Marcu 13:19). La început (bereshith, en arche, in principio – reluat de la Ioan 1:1) indică punctul de plecare, originea cosmosului în timp și în spațiu, care nu sunt realități materiale, ci desemnează limitele creației, ceea ce înseamnă că nici un lucru nu este liber de «unde» și de «când». Nu există timp și spațiu fără Dumnezeu, dar ființa Lui este în afara temporalității și a spațialității. Creația a fost «adusă» din neființă la ființă, din nimic «într-un moment» numai prin Cuvântul lui Dumnezeu (Psalmii 32:6). A crea înseamnă a «aspira» spre ființă, a «trage» o existență virtuală în realitatea actuală: «Dumnezeu a zis: Să fie lumină, și a fost lumină» (Facerea 1:3). În acest sens, actul creator (ktisis) prin care Dumnezeu «cheamă la ființă cele ce încă nu sunt» (Romani 4:17), «toată făptura» –

8 Pr. Prof. Dr. Ion BRIA, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, București, Editura România Creștină, 1999, pp. 98–99.

ktisma (1 Timotei 4:4), «zidirea aceasta» (Evrei 9:11), înseamnă creație ex nihilo. «Căci din ce n-a fost» a creat El (2 Macabei 7:28), Care a făcut toate cu cuvântul Său (Întelepiciunea lui Solomon 9:1): «toate s-au făcut prin El și pentru El» (Coloseni 1:16). Creația a fost făcută pentru om, pentru ca acesta să o întoarcă în dar lui Dumnezeu.

Ex nihilo înseamnă că nu există o materie preexistentă creației, pe care Dumnezeu ar fi organizat-o. Cosmosul a fost creat anume ca materie, cer și pământ⁹. În acest fel, „creația din nimic dovedește tocmai o lucrare a iubirii Preasfintei Treimi prin care se produce ceva în afara Ei, adică producerea unui subiect absolut nou, neavând început nici în firea dumnezeiască și nici într-o materie oarecare în afara lui Dumnezeu.

Treime, deci, creează lumea în afară de El Însuși, alături de deplinătatea Sa. Acest subiect nou este în mod absolut altul, îndepărtat de El în mod infinit, «nu prin loc, ci prin fire», cum spune Sfântul Ioan Damaschin¹⁰.

Dumnezeu, în actul creației, „cheamă la ființă cele ce încă nu sunt” (Romani 4:17) așa încât, creația este o lucrare a voinței comune a Preasfintei Treimi, ci nu a firii Lui dumnezeiești; de aceea, Sfântul Ioan Damaschin spune: „într-adevăr, chiar dacă lumea s-a făcut pe urmă, totuși nu s-a făcut din ființa lui Dumnezeu. Ea a fost adusă, prin voința și prin puterea Lui, de la neexistență la existență; dar prin aceasta nu urmează o schimbare a firii lui Dumnezeu. Nașterea este actul prin care se scoate din ființa celui care naște cel ce se naște asemenea cu el după ființă. Zidirea și crearea însă nu sunt un act extern, în care ce se zidește și se creează nu provine din ființa celui care zidește și creează, ci este cu totul deosebit de el. Pentru ca cel care naște să nu sufere schimbare și să nu fie Dumnezeu întâi și Dumnezeu pe urmă și să primească adăugire, nașterea la El este fără de început și veșnică, deoarece este opera firii Sale și provine din ființa Lui. Crearea la Dumnezeu este opera voinței și nu este coeternă cu Dumnezeu, căci ceea ce se aduce de la neexistență la existență nu poate să fie coetern cu Cel fără de început și cu Cel care există pururea. Omul și Dumnezeu nu lucrează la fel¹¹.

9 *Ibidem*, p. 99.

10 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, „Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 1–4/2020, p. 36.

11 Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, traducere din limba greacă, introducere și note de Preot profesor Dumitru Fecioru, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2005, p. 28.

Deci, „pentru că bunul și preabunul Dumnezeu nu s-a mulțumit cu contemplarea Lui proprie, ci, prin mulțimea bunătății Sale, a binevoit să se facă ceva care să primească binefacerile Sale, și să se împărtășească din bunătatea Lui, aduce de la neexistență la existență și creează universul, atât pe cele nevăzute, cât și pe cele văzute, și pe om, care este alcătuit din elemente văzute și nevăzute. În timp ce gândește, creează; iar gândul se face lucru, realizându-se prin Cuvânt și desăvârșindu-se prin Duh”¹².

Totodată, creația, „ca lucrare a lui Dumnezeu Treime este supusă schimbării și trecerii de la o stare la alta. Apoi, fiind creată din nimic, ea n-are fundament nici în ea însăși, nici în ființa dumnezeiască, Dumnezeu nefiind obligat de vreo necesitate să o creeze. Neexistând ceva în ființa dumnezeiască care să fie cauza necesară a creării lumii, creatura ar putea chiar să nu existe. Aceasta înseamnă că Dumnezeu creează lumea printr-un act liber al voinței Sale, voința Sa fiind singurul fundament al ființelor create. Prin urmare, chiar atunci când Dumnezeu Treime voiește voința Sa se și împlinește. Ei bine, tocmai această înfăptuire a voinței divine este firea creată, cum afirmă Sfântul Grigorie de Nyssa. Ca atare, creatura contingentă în însăși originea sa, datorită voinței lui Dumnezeu, a început să existe și să rămână în existență pentru totdeauna.

Preasfânta Treime, Care are o voință comună și Care lucrează potrivit deciziei gândirii Sale, hotărăște așadar din veșnicie crearea lumii din iubire și pentru iubire”¹³.

Așadar, Mântuitorul nostru Iisus Hristos vine în lume trimis tocmai pentru a revela de la origine viața și iubirea creatoare și mântuitoare a Sfintei Treimi. El spune: „Eu grăiesc ce am văzut la Tatăl Meu” (Ioan 8:38) fiindcă, „Eu și Tatăl una suntem” (Ioan 10:30).

II. Crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu

II.1. Iubirea și libertatea – daruri ale lui Dumnezeu, de la începutul creației, pentru natura umană

Revelația dumnezeiască afirmă că omul a fost creat de Dumnezeu: „și a zis Dumnezeu: să facem om după chipul și asemănarea Noastră. Și l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut;

---

12 *Ibidem*, p. 52.

13 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, pp. 36–37.

bărbat și femeie i-a făcut” (Facerea 1:26-27). Din actul creării omului după chipul lui Dumnezeu, „înțelegem cum prezența și lucrarea Preasfintei Treimi este legată de comuniunea de iubire cu oamenii și cu întreaga făptură. Aceasta ne arată că, crearea lumii din nimic de către Preasfânta Treime este începutul manifestării iubirii iconomice a Creatorului. Dumnezeu Treime ca Realitate Absolută și Personală Își descoperă iubirea și puterea Sa în lucrările Sale. Revelarea Lui prin intermediul actului creator are ca țintă omul persoană, căruia I se descoperă în revelarea Sa. Astfel, descoperirea Sa manifestată în actul creațional are ca destinație omul, ca ființă personală, creată de Dumnezeu după chipul Său. Pentru a fi vrednic de această relație, și deci în stare de a primi descoperirea lui Dumnezeu, omul este înzestrat de Dumnezeu cu chipul Său. De aici deducem că lumea a fost creată pentru om și nu invers, că lumea a fost făcută pentru a fi umanizată, iar nu ca omul să fie asimilat naturii”¹⁴. Prin urmare, „întrucât lumea este opera Preasfintei Treimi, existența nu aparține acesteia, ci i-a fost dată din iubire și pentru a răspunde iubirii divine”¹⁵. În alt mod, putem spune că, „lumea nu își are cauza în ea însăși, ea nu își este autosuficientă, ci depinde de Dumnezeu atât în ceea ce privește originea ei, cât și în ceea ce privește susținerea și menținerea ei în existență și comuniune de iubire cu Dumnezeu”¹⁶.

Ființa, viața, voința și lucrarea celor trei Persoane dumnezeiești este comună, însă fiecare din Ele are unica ființă dumnezeiască în mod propriu și participă sau săvârșește lucrarea comună „potrivit cu specificul Său ireductibil, potrivit «personalității» Sale.

Teologia patristică a rezumat această învățătură în expresia: «toate le lucrează Tatăl, prin Fiul, în Duhul Sfânt». Sfântul Irineu de Lyon, spunea adesea că Fiul și Duhul Sfânt sunt mâinile cu care Tatăl lucrează în lume sau prin care a creat pe om. Tot el scrie: «Dumnezeu, Care nu are nevoie de nimic, a creat toate lucrurile prin Cuvântul și prin Duhul Său»¹⁷. De

---

14 Pr. Prof. Tache Sterea, *Dumnezeu, omul și creația în teologia ortodoxă și preocupările ecumenismului contemporan*, teză de doctorat realizată sub conducerea științifică a Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, București, 1997, p. 44.

15 Serghei Bulgakov, *Lumea neînserată – contemplații și reflecții metafizice*, traducere de E. Drăgușin, București, Editura Anastasia, 1999, p. 249.

16 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, p. 47.

17 Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Teologie și Spiritualitate*, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2010, p. 89.

aici, reiese că, „raportul dintre Cuvântul Tatălui ca Nomos și creația Sa are la bază faptul că Logosul cuprinde și transmite în Duhul Sfânt normele de rânduială morală și juridică a lumii ca prezență și lucrare duhovnicească a Sa, pe care le-a pus în firea umană și în cosmos și le-a redescoperit oamenilor pentru mântuire. De aici se vede lămurit cum creația este în comuniune de iubire cu Preasfânta Treime, fiind impregnată de Dumnezeu cu o rânduială ontologică pentru realizarea armoniei fără de care existența nu este posibilă”¹⁸.

Totodată, Dumnezeu este prezent permanent în creație în comuniune de iubire cu făptura Sa (Matei 28:20) „prin energiile divine necreate, prin care o dirijează cu înțelepciune spre finalitatea ei”¹⁹, dar, îndeplinirea scopului acesta al creației presupune „voința și iubirea lui Dumnezeu”²⁰, care „ontologic este deosebită de firea creată”²¹. Firește, „Preasfânta Treime creează din iubire lumea în mod liber și nu datorită unei necesități care izvorăște din Firea Divină. Dumnezeu este Creatorul cerului și al pământului pentru că iubește și dorește acest lucru pentru făpturile Sale. Datorită prezenței și lucrării Lui în creație, prin energiile Sale necreate, El Se reflectă în creația Sa, este transparent în făpturile create de El și le cheamă la comuniunea de iubire cu Sine (I Corinteni 1:9)”²². În acest fel, „lumea empirică devine transparentă ei, devin vizibile incandescența și strălucirea luminoasă a celorlalte lumi”²³ și „Inteligibilul se descoperă, deci, în sensibil ca într-o icoană a sa, omul și întreaga creație, într-un anumit sens, purtând pecetea chipului iubirii lui Dumnezeu”²⁴.

Din cele de mai sus reiese că, „omul este lucrarea iubirii Preasfintei Treimi, care poartă în sine rațiunile divine ale iubirii. Creația ne precede și

18 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, p. 49.

19 Adrian Lemeni, *Sensul eshatologic al creației*, București, Editura Asab, 2004, p. 127.

20 Vladimir Lossky, *Introducere în teologia ortodoxă*, traducere de Lidia și Remus Rus, prefață de pr. prof. Dumitru Popescu, București, Editura Sophia, 2006, p. 61.

21 John Meyendorff, *Teologia bizantină*, trad. Alexandru Stan, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996, p. 173.

22 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, p. 51.

23 Pavel Florenski, *Dogmatică și dogmatism – studii și eseuri teologice*, traducere din limba rusă, prefață și note de Elena Dulgheru, București, Editura Anastasia, 1994, p. 92

24 Pr. lect. Dumitru Abrudan, „Aspecte ale antropologiei Vechiului Testament”, în *Studii Teologice*, nr. 3-4/1978, p. 26.

ne este dăruită de Dumnezeu ca ambient de viață. Ea ne vorbește despre Creator și despre iubirea Lui față de oameni. Fiind alcătuită și recapitulată în Logosul Tatălui, creația durează până la sfârșitul timpurilor (Romani 1:20; Efeseni 1:9-10; Coloseni 1:19-20). În felul acesta, creația are o vocație spre transfigurare, ea fiind pusă la dispoziția noastră ca un dar al Creatorului care i-a proiectat orânduieile intrinsece. Din aceste rațiuni, omul scoate orientările obligatorii pentru „a o păzi și a o cultiva (Facerea 2:15).”²⁵

Cert este faptul că, „omul ca taină a iubirii Preasfintei Treimi are o responsabilitate față de creație și trebuie să-și impună această responsabilitate și în lume. Făcând aceasta, el trebuie să apere nu numai pământul, apa și aerul ca daruri ale creației care aparțin tuturor, ci trebuie să se ocrotească împotriva distrugerii chiar pe sine însuși. Degradarea naturii este strâns legată de lipsa de iubire față de Creator și față de creația lui Dumnezeu. Așa că pentru a proteja natura nu este suficientă o intervenție prin reduceri economice și nicio instruire adecvată a oamenilor, ci e nevoie de o dezvoltare a iubirii față de creație și o cunoaștere a lui Dumnezeu. Așa că problema iubirii creației este legată de ținuta morală a omului și a societății în care trăiește. Dacă nu se respectă dreptul la viață, dacă se face artificială conceperea, gestația și nașterea omului, dacă se sacrifică embrioni umani pentru cercetare, conștiința comună ajunge să piardă conceptul de iubire umană și, odată cu el, pe cel de iubire a creației lui Dumnezeu”²⁶. Totodată, trebuie reamintit faptul că, „omul este taina iubirii Preasfintei Triade și că el are responsabilitatea să ia măsuri ca cercetarea medicală să se abțină de la intervențiile asupra embrionilor vii. Orice cercetare, chiar dacă este limitată la simpla observare a embrionului, devine ilicită atunci când, prin metodele folosite sau prin efectele provocate, implică un risc pentru integritatea fizică sau viața embrionului. Cât privește experiențele, nicio finalitate, fie ea și nobilă, cum este previziunea unei utilități pentru știință, pentru alte ființe umane sau pentru societate, nu poate să justifice în niciun mod experiențele pe embrioni sau fetuși umani vii, viabili sau nu, în sânul matern sau în afara lui. Consimțământul informat, cerut în mod normal pentru experimentul clinic pe adult, nu poate fi dat de părinți, care nu pot dispune nici de integritatea fizică, nici de viața celui care se va naște. Omul este o taină și ni-

---

25 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, p. 52.

26 *Ibidem*, pp. 52-53.

meni n-are dreptul să intre în interiorul acesteia. Pe de altă parte, experiențele pe embrioni sau fetuși presupun totdeauna riscul, ba chiar de cele mai multe ori previziunea sigură a unei daune pentru integritatea lor fizică sau de-a dreptul previziunea morții lor. Folosirea embrionului uman sau a fetusului ca obiect sau instrument pentru experiențe reprezintă un delict față de demnitatea lor de ființe umane care au dreptul la același respect datorat copilului deja născut și oricărei persoane umane. De asemenea, embrionii umani obținuți in vitro sunt ființe umane și subiecți de drept: demnitatea și dreptul lor la viață trebuie să fie respectate chiar din primul moment al existenței lor. Este imoral a produce embrioni umani destinați să fie folosiți ca „material biologic” disponibil. În practica obișnuită a fecundării in vitro nu toți embrionii sunt transferați în corpul femeii; unii sunt distruși. Deci, Biserica, așa cum condamnă avortul procurat, trebuie să insiste asupra interzicerii atentatului la viața acestor ființe umane nevinovate și fără drept la apărare. Iarăși este necesar ca Biserica să denunțe gravitatea deosebită a distrugerii voluntare a embrionilor umani, obținuți in vitro în scopul cercetării fie prin fecundare artificială, fie prin „fisiune gemelară”. Acționând în felul acesta, cercetătorul trebuie să știe că se substituie lui Dumnezeu și, chiar dacă nu are conștiința acestui fapt, se face fără niciun drept stăpânul sorții celorlalți, întrucât alege în mod arbitrar pe cel care să trăiască și pe cel care să fie trimis la moarte, suprimând ființele umane fără apărare. Mântuitorul Hristos ne învață că orice ființă umană trebuie respectată pentru ea însăși și nu poate fi redusă la o simplă valoare instrumentală în avantajul altuia. De aceea nu este conformă moralei ortodoxe expunerea în mod deliberat la moarte a embrionilor umani obținuți in vitro. După cum se cunoaște, ca urmare a faptului că embrionii au fost produși in vitro, aceștia, care nu sunt transferați în corpul mamei, sunt numiți „supranumerari”. Și pentru că nu sunt întrebuințați ei rămân expuși unei sorți absurde, fără posibilitatea de a le oferi căi sigure de supraviețuire care să fie urmate în mod licit. De bună seamă, aceste procedee sunt contrare demnității ființei umane proprie embrionului și, în același timp, lezează dreptul oricărei persoane de a fi concepută și de a se naște în cadrul căsătoriei și din căsătorie. Este de la sine înțeles că și tentativele sau ipotezele îndreptate spre obținerea unei ființe umane fără nicio legătură cu sexualitatea prin „fisiune gemelară”, clonare, partogeneză, Biserica trebuie să le considere contrare moralei, întrucât contrastează cu demnitatea atât a procreației umane, cât și a unirii conjugale dintre un bărbat și o femeie. Așadar, niciun fel de procedeu genetic care

devoalează taina omului nu poate fi justificat în vederea unor eventuale consecințe benefice pentru omenirea viitoare. În consecință, fiecare persoană umană trebuie să fie respectată pentru ea însăși: în aceasta constă demnitatea și dreptul fiecărei ființe umane creată de Dumnezeu din iubire și pentru iubire²⁷.

Datorită faptului că a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (Facerea 1:26-28), „omul se apropie foarte mult de Arhetipul său divin. Chipul dumnezeiesc din om reprezintă tocmai structura ontologică a lui, prin care tinde spre comuniunea de iubire cu Preasfânta Treime, singurul izvor al oricărei comuniuni. În egală măsură, omul are și vocația spre comuniunea de iubire cu persoanele umane, căci asemănarea cu Dumnezeu constă în activarea acestei structuri sădite în chipul său²⁸. În acest sens, părintele Dumitru Stăniloae spune că: „starea primordială a omului nu putea fi o stare de desfășurare a chipului în virtuțile în care manifestă această comuniune, întrucât pentru aceasta se cerea timp. Dar starea primordială nu putea fi nicio lipsă a chipului ca structură ontologică în tendința spre această comuniune, pentru că o asemenea structură specific umană nu se câștigă în timp. Omul a fost de la început om²⁹. Prin urmare, „omul, creat din iubire de Preasfânta Treime, are o importanță deosebită înaintea Creatorului său datorită chipului lui Dumnezeu nemuritor din el. Acest lucru pune în evidență, în primul rând, realitatea prezenței Preasfintei Treimi în creație și existența unei relații certe dintre Făcătorul cerului și al pământului și făptura Sa. Această realitate a chipului lui Dumnezeu din om ne mai arată că persoana umană este o extindere a lucrării și iubirii Preasfintei Treimi în lume, că omul este ființa Sa iubită adusă la existență printr-un act deosebit al iubirii Sale, ca să rămână veșnic în comuniune de iubire cu Creatorul său³⁰.

Domnul nostru Iisus Hristos învață o Evanghelie nouă, Evanghelia iubirii și a păcii, a înțelegerii sufletelor celor suferinzi, necăjiți, chinuiți, nedreptățiți, asupriți: «veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni (Matei 11:28). Slujirea trebuie să fie slujire în spiritul adevărului

---

27 *Ibidem*, p. 53.

28 *Ibidem*, p. 54.

29 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, volumul I, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1978, pp. 427-428.

30 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, pp. 54-55.

dogmatic, în spiritul învățaturii Domnului nostru Iisus Hristos. În acest sens, se poate afirma că, „slujirea lui Iisus Hristos primește adevărata sa amploare și importanță, pentru că «aveți în voi gândirea aceasta, care era și în Hristos Iisus, Cel ce dintru-nceput fiind în chipul lui Dumnezeu a socotit că a fi El întocmai cu Dumnezeu nu e o prădare, dar S-a golit pe Sine luând chip de rob, devenind asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca un om; S-a smerit pe Sine făcându-Se ascultător până la moarte-și încă moarte pe cruce» (Filipeni 2:5-8). Domnul nostru Iisus Hristos s-a făcut rob, ca să ne mântuiască: «Și umblați întru dragoste, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și s-a dat pe Sine pentru noi prinos și jertfă lui Dumnezeu întru miros de bună mireasmă» (Efeseni 5:2). Slujirea Sa este continuă, căci «Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez» (Ioan 5:17) și «Dumnezeu nu L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin El» (Ioan 3:17)³¹. De aceea, „Cel Atotputernic și Atotbun, nedorind să lase plămada mâinilor Sale pradă stricăciunii, a rânduit ca «la plinirea vremii» (Galateni 4:4) să trimită pe Însuși Fiul Său spre mântuirea neamului omenesc. Datorită Înomenirii Logosului, libertatea omului redobândește valoarea pentru care fusese create, aceea de a ajunge la desăvârșire, nu prin neascultare și mândrie, așa cum se întâmplase odinioară cu Adam și Eva, ci prin despățimire, rugăciune, iluminare și comuniune cu Preasfânta Treime. Astfel, în calitatea sa de ființă rațională, plăsmuită «după chipul» Părintelui Ceresc, omul se simte cu adevărat liber numai în Iisus Hristos, adică în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii săi. În această lumină a harului Preasfintei Treimi el descoperă și înțelege care este adevăratul scop al existenței sale și adevărata menire a faptelor sale. Viața lui trebuie să fie una duhovnicească, trăită sub lucrarea binelui primordial, restaurat prin Jertfa Mântuitorului Hristos³². Cel mai de seamă temei de slujire, pe care ni-l dă dogma Sfintei Treimi este porunca cea nouă dată de Mântuitorul, de a trăi credincioși în iubire unii cu alții și față de toți semenii lor, fără deosebire (Ioan 15:12). Dumnezeu fiind iubire (1 Ioan 4:8), numai cel ce

---

31 Pr. Prof. Dr. Emilian Dumitru Păunescu, „Mântuitorul nostru Iisus Hristos – vindcătorul demnității umane de boală și păcat”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol. 7, Nr. 1/2019, p. 331.

32 Î.P:S. Prof. Univ. Dr. Irineu Ion Popa, „Demnitatea și libertatea umană, realitate și ideal. Modelul Sfântului Voievod martir Constantin Brâncoveanu”, în volumul *Demnitatea și libertatea persoanei umane: abordare interdisciplinară*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2016, p. 25.

trăiește și rămâne în iubire „rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne în el” (1 Ioan 4:16); căci „dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească” (Ioan 4:20-21). Dumnezeu cheamă pe credincioși la o iubire între ei și față de semenii lor, asemenea iubirii Lui. Astfel, „după învățătura ortodoxă, întreaga unitate ființială a Sfintei Treimi formează baza unității ființiale a Bisericii care slujește prin modul ei de comuniune și de trăire, ca model de unire și trăire întregului neam omenesc”³³. Reiese că, „modelul suprem de comuniune pentru creștin îl oferă Persoanele Sfintei Treimi care trăiesc într-o comuniune desăvârșită”³⁴.

După cum ne spune cartea Facerii, la sfârșitul zilei a șasea, Dumnezeu creându-l pe om, l-a așezat în Grădina Raiului, adică în Eden. Despre acestea Sfântul Simeon Noul Teolog spune: „șapte zile de creare a lumii au preînchipuit veacurile care vin în timp. Raiul a fost sădit în ziua a opta în chipul veacului viitor, care nu are rotirea vremurilor”³⁵. Pentru a se bucura de fericirea odihnei divine din ziua a opta, „omul creat la sfârșitul zilei a șasea (Facerea 1:26) este restaurat după cădere, de către Mântuitorul Hristos, tot în ziua a șasea, sau mai precis la sfârșitul zilei a șasea, prin Jertfa de pe Cruce (Romani 5:9-10; Evrei 9:12-15; 1 Ioan 2:2; 4:10)”³⁶.

De asemenea, „după ce Dumnezeu l-a creat pe Adam, l-a așezat într-un loc deosebit de frumos și fericit, unde să stea permanent în comuniune cu Ziditorul său în dragoste și cunoaștere. Grădina Raiului înseamnă desfătare și realitate a vieții acestuia”³⁷. De aceea, „starea omului paradisiac era una de iubire și fericire, el se putea hrăni cu fructele ce creșteau în Grădina Edenului (Facerea 1:29; 2:16), conviețuia în armonie cu animalele, care i se supuneau, al căror glas îl înțelegea și cărora le pusese numele. Pre-

33 Pr. Prof. Dr. Emilian Dumitru Păunescu, *Taina Bisericii în lumina Tainei Sfintei Treimi*, (teză de doctorat), Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea din Craiova, 2015, p. 356.

34 Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Isus Hristos este Același, ieri și azi și în veac*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2010, p. 115.

35 Sfântul Simeon Noul Teolog, *Scopul vieții creștine*, Iași, Editura Pelerinul, 2002, p. 12.

36 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, „Crucea în teologia și cultul Bisericii Ortodoxe”, în *Ortodoxia*, nr. 3/1975, p. 405.

37 Teofil al Antiohiei, „Trei Cărți către Autolic”, în *PSB*, vol. 2, traducere de Pr. prof. Teodor Bodogae, Pr. Prof. Olimp Căciulă și Pr. Prof. Dumitru Fecioru, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1980, p. 313.

tutindenii domneau în Eden armonia și pacea, deoarece toate cele create de Dumnezeu erau «bune foarte» (Facerea 1:31)³⁸. Din cele anterioare, constatăm că, „tabloul primelor două capitole ale Genezei arată că întreaga creație, încununată de om, respira o atmosferă impregnată de binecuvântarea lui Dumnezeu, iar răspunsul firii nu putea fi decât ecoul acestei binecuvântări”³⁹.

Încă de când a fost creat, „omul a fost înzestrat de Dumnezeu cu toate puterile fizice și spirituale necesare ajungerii la comuniunea în iubire cu Creatorul său. Aflat într-o stare de perfecțiune și fericire, caracterizate de relativitate”⁴⁰, „el trebuia să acceadă la desăvârșire în mod liber prin conlucrarea cu harul divin necreat. Din punct de vedere al chipului, omul era înzestrat cu rațiune sănătoasă, fără prejudecăți și fără rătăcirii (Facerea 1:28; 2:9-10,23; Ecclesiastul 7:29). Având și puterea morală primii oameni posedau o voință liberă curată și dreaptă, supusă rațiunii și lui Dumnezeu, fără luptă lăuntrică și fără piedici. Cât privește sentimentele, Adam și Eva erau marcați de iubirea divină, de bine și frumos (Facerea 1:25). Mai erau dăruiti de Creator și cu un trup frumos și perfect sănătos, lipsit de dureri, suferințe și boli (Facerea 3:16; Înțelepciunea lui Solomon 1:13; 2:23-24). La aceste daruri se mai adăuga cel mai important lucru, posibilitatea nemuririi, dacă se statorniceau în comuniune de iubire cu Preasfânta Treime (Facerea 2:17; 3:19; Romani 5:12; 6:23)”⁴¹.

Despre libertate ca dar al lui Dumnezeu pentru oameni, Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos spune: „veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi. Deci, dacă Fiul vă va face liberi, liberi veți fi într-adevăr” (Ioan 8:32,36), iar Sfântul Apostol Pavel spune: „Dumnezeu Tatăl ne-a scos de sub puterea întunericului și ne-a strămutat în Împărăția Fiului iubirii Sale” (Coloseni 1:13).

La rândul lor, Sfinții Părinți Capadocieni vorbesc despre iubire și libertate ca daruri ale lui Dumnezeu pentru om și elemente ale chipului lui Dumnezeu în om, încă de la creație. Astfel, „voința liberă și autodeter-

38 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, p. 55.

39 Pr. Prof. Ion Buga, „Făgăduință și credincioșie divină în Sfânta Scriptură”, în *Studii Teologice*, nr. 3-4/1978, p. 231.

40 Pr. Vasile Sorescu, *Antropologia Sfântului Ioan Gură de Aur*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, p. 82.

41 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, pp. 55-56.

minarea omului cum este el în stare să aleagă binele și să evite răul, faptul că el este deasupra necesității și poartă responsabilitatea pentru acțiunile sale sunt sugerate de Sfântul Vasile cel Mare ca manifestări ale chipului lui Dumnezeu. Din cauza facultății liberei voințe, potrivit cu poziția sa ca ființă rațională «eliberată de toate constrângerile și primind de la Creatorul ei o viață care este liberă deoarece este făcută după chipul lui Dumnezeu», omul percepe binele și cunoaște fericirea din cauza ei. El are capacitatea de a păstra viața care este potrivită cu natura sa, dar și să se întoarcă la bine. Tot în «Omilia la Psalmul 48», Sfântul Vasile cel Mare comparând omul cu puterile cerești, el accentuează superioritatea omului pe temeiul voinței sale libere⁴².

În gândirea Sfântului Grigorie de Nazianz „omul primordial este înțeles ca o ființă cu voință liberă și putem spune că Sfântului Grigorie de Nazianz apreciază mult libertatea omului și subliniază valoarea celei care este rezultatul alegerii libere a omului și nu a constrângerii. Pentru Sfântul Grigorie de Nazianz, omul primordial este o ființă cu un fel de mobilitate morală și voință liberă. În mai multe rânduri, Sfântul Grigorie de Nazianz accentuează importanța alegerii libere căci numai ceea ce este rezultatul unei alegeri libere poate fi cu adevărat durabil și în acest context Sfântul Părinte Capadocian recomandă puterea de convingere în locul forței⁴³.

Și pentru Sfântul Grigorie de Nyssa „libertatea se bucură de o atenție deosebită. El afirmă că demnitatea omului se concentrează în faptul că omul este o ființă liberă, iar în această calitate, omul este egal cu Dumnezeu. Libertatea, în sensul gândirii Sfântului Grigorie de Nyssa, nu este o funcție personală, ci o stare ontologică dată de conlucrarea mai multor virtuți, toate implicând libertatea ca facultate a persoanei. Aceste virtuți sunt: nepătimirea, libertatea de gândire și de cuvânt, libertatea de alegere și cea ontologică și toate la un loc constituie virtutea libertății persoanei umane.

În «Comentariul la Ecclesiast», Sfântul Grigorie de Nyssa spune că *παρρησια* era unul din darurile prin care se arăta în primii oameni chipul lui Dumnezeu.

«Paresia» este deopotrivă libertatea de a se desfăta în intimitatea iubirii, de bunurile altuia. Mai precis, ea «semnifică deschiderea care caracterizează legătura filială cu Tatăl, faptul de a înainta cu capul sus și cu

---

42 Asist. Univ. Dr. Marius Telea, *Antropologia Sfinților Părinți Capadocieni*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2001, p. 240.

43 *Ibidem*, p. 240.

naturalul celui care are un drept înnăscut să fie aici și să vorbească, al celui care poate să privească fără teamă în față pe Tatăl». Prin păcat ea a fost înlocuită cu rușinea. Prezența rușinii în natura umană după păcat, ne face să înțelegem în ce constă contrariul ei, paresia. Aceasta era modul de a trăi care nu avea experiența păcatului și conștiința păcatului care acuză, fiind rodul nepătimirii.

Libertatea ontologică (ελευθερία) și libertatea existențială sau comportamentală (προαιρεσις) sunt alte două daruri ale omului primordial care se interconstrâng. Prin libertate, omul dovedește că poate dispune de propria-i persoană, dincolo de orice constrângere, pentru ca virtutea să-i aparțină și ca participarea la Dumnezeu să fie considerată, de asemenea rod al activității lui⁴⁴. Pe larg, despre libertatea ontologică și libertatea existențială a omului scrie Î.P.S. Irineu, Mitropolitul Olteniei: „în persoana umană, spiritul liber este esența secretă și invizibilă pe care unii nu-l mai văd, îl uită sau îl evită, dar care se dovedește singura putere capabilă să vadă adevărul, singura împlinire autentică a legii morale naturale. Numai ca spirit omul are valoare, pentru că numai el este cu adevărat liber, are voință și conștiință de sine, alegere și decizie. Fără libertatea spiritului, orice existență este obiect și non valoare sau dependență totală. Dar spiritul este creat cu libertate, iar valoarea acestei libertăți constă în posibilitatea alegerii.

Libertatea înseamnă deci alegere, iar prin aceasta omul are totdeauna o calitate morală. Creștinismul subliniază faptul că libertatea este împlinirea într-un spirit a omului, fără să răstoarne ordinea firii, adică să neglijeze lumea terestră. Persoana liberă este eminentă deschisă spre comunicare, fiind angajată într-un progres continuu. Astfel, omul liber se exprimă și perseverează în ceva, existența lui mergând într-o direcție bună, împlinindu-se ca persoană în relație cu alte persoane. Din această analiză rezultă că împlinirea persoanei în libertate nu este un spiritualism sec, reducăționist, care face abstracție de lume și de valorile ei naturale. Ordinea libertății devine pentru el o urmare a justei ordini, care dovedește că nu există împlinire autentică a lui decât într-o libertate permanentă. În felul acesta omul liber are oricând posibilitatea oricărei decizii, dar numai cea care urmează adevărului spiritual și care este constructiv. Sfântul Apostol Pavel spune: «toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi folosesc. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc» (1 Corinteni 10:23)⁴⁵.

44 *Ibidem*, pp. 241-243.

45 Dr. Irineu Ion Popa, *Substanța morală a dreptului*, București, Editura Universul Juridic, 2009, pp. 350-351.

Libertatea are drept condiție faptul că omul trebuie să aibă rațiune și libertatea voinței. De aceea, din punctul de vedere al libertății morale a omului, „dacă voința se supune legii lui Dumnezeu și dacă mintea conduce, după legea Lui, pe cele care îi sunt supuse, adică toate mișcările trupului și mai ales mânia și pofta, atunci săvârșim virtutea și îndeplinim dreptatea”⁴⁶. Reiese că „ființele neraționale nu au mintea conducătoare eliberată de mânie și poftă, de aceea nu au primit legea. Omul, având libertatea ca parte constitutivă a virtuții, a primit legea că să cunoască că are un stăpân și ca nu cumva mergând în întuneric să se primejduiască. Proorocul David spune într-unul din psalmii săi: «Legea Ta este făclie picioarelor mele și lumină cărărilor mele» (Psalmii 118:105)”⁴⁷. Astfel, „prin libertatea de a alege, ființele raționale își manifestă dorința și bunăvoința lor spre înfăptuirea binelui și spre părtășia la el dimpreună cu Dumnezeu. Creatorul a dăruit oamenilor puterea de a face binele și tot El i-a făcut liberi «pentru ca binele să fie deopotrivă de la El și de la noi». Prin ceea ce omul are de la natură, adică rațiunea și posibilitatea de a alege, se realizează conlucrarea cu Dumnezeu în vederea dobândirii celor ce sunt mai presus de natură, adică nestrîcaciunea și îndumnezeirea”⁴⁸.

Având ca argumentare cuvântul lui Dumnezeu (Sfânta Scriptură) și învățăturile Sfinților Părinți, toate forurile mondiale accentuează respectarea drepturilor omului, între acestea cele mai importante fiind: dreptul la viață, dreptul la libertatea de conștiință, la libertatea de gândire, la libertatea de exprimare, la libertatea religiei, iubirea față de Dumnezeu și iubirea față de semenii, ca daruri ale lui Dumnezeu pentru om, încă de la creație. Acestea reies din următoarele cuvinte: „dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante. Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau în condiții de aservire. Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie.

Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept de-

---

46 Sfântul Ioan Damaschin, *Despre cele două voințe ale lui Hristos*, traducere din limba greacă de Olimp Căciulă, București, Editura Anastasia, 2004, p. 33.

47 Dr. Irineu Ion Popa, *Substanța morală a dreptului...*, pp. 351-352.

48 *Ibidem*, p. 352.

cât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie, acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.

Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât al celor care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora⁴⁹.

De asemenea, „orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere”⁵⁰.

Dumnezeu a așezat pe Adam și Eva în Eden (Grădina Raiului) care avea în mijlocul ei pomul cunoașterii binelui și răului (Facerea 2:15-17; 3:1-5). Astfel, „după cum numește Scriptura acest spațiu grădină vrea să arate că Dumnezeu a pus pe oameni nu într-un loc sălbatic, ci într-unul care ocrotește, hrănește și susține viața. Omul în această grădină trebuie să recunoască lumea nu ca proprietate care trebuie exploatată și folosită fără rațiune, ci ca dar al Creatorului și semn al voinței Sale mântuitoare. Ea este și locul întâlnirii părinților noștri în comuniune de iubire cu Dumnezeu Iubire. Ca atare, Grădina Raiului trebuia cultivată, păstrată și dezvoltată în iubire responsabilă și în armonie, urmându-i ritmurile și logica, după planul lui Dumnezeu (Facerea 2:8-15).

Desigur, toate aceste înzestrări ale omului nu se pot înțelege decât în perspectiva comuniunii în iubire la care a fost chemat omul încă de la creația sa prin actul deosebit al iubirii Creatorului, ca el să rămână veș-

---

49 Vincent Berger, *Jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului*, Ediția a 6-a în limba română revăzută și adăugită, trad. Ionel Olteanu, Coriolan Atanasiu, Irina Patru-lius, București, Editura Institutul Român pentru drepturile omului, 2008, pp. 768-771.

50 *Ibidem*, p. 771.

nic în comuniune de iubire cu Dumnezeu Treime. Tocmai pentru acest scop, omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, acest lucru arătând relația specială de iubire dintre om și Dumnezeu, dar și înrudirea omului cu Dumnezeu⁵¹. În acest sens, se poate afirma că, „scopul libertății de acțiune a omului este precizat chiar în actul creației. Putem chiar să spunem că acest scop are o dublă determinare: a) participarea la Dumnezeu; b) afirmarea demnității împăratești a chipului. Prin libertate, omul dovedește că poate dispune de propria-i persoană, dincolo de orice constrângere, pentru ca virtutea să-i aparțină și ca participarea la Dumnezeu să fie considerată, de asemenea, rod al activității lui.

Sfântul Grigorie de Nyssa ajunge să spună chiar că independența în care Dumnezeu a creat omul face pe acesta într-un fel egal cu Dumnezeu. El este stăpân pe sine în orice decizie privind lucrarea lui⁵².

În aceeași ordine de idei, putem spune că, „libertatea ontologică este armonia naturii cu ceea ce ea trăiește. Ea este, pe de altă parte, o virtute, care la rândul ei își are sursa în Dumnezeu. Libertatea aceasta este o virtute, o forță primită de om în faptul creației prin care el se pune în armonie cu prototipul. Dacă Dumnezeu. Dacă Dumnezeu este izvorul oricărei virtuți, libertatea este starea de unde orice negativitate este absentă pentru că negativitatea nu este virtute, ci păcat.

Prin urmare, omul este liber când trăiește în chip virtuos și se aseamănă cu Dumnezeu când libertatea lui nu contrazice vocația naturii, gradul de virtute exprimând nivelul de libertate la care omul se află. Libertatea ontologică arată echilibrul naturii. Ea este totodată condiția echilibrului și obiectivității puterii de autodeterminare⁵³.

Referindu-se la crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și înzestrarea omului cu darul libertății și al iubirii față de Dumnezeu și față de semenii pentru a fi Dumnezeu după har, Irineu, Înalt Preasfințitul Mitropolit al Olteniei, spune: „una din caracteristicile de seamă ale acestei legături a omului cu Dumnezeu este în primul rând libertatea, ca expresie a suveranității chipului. Așa cum Dumnezeu este liber în actele Sale, tot așa și omul este călăuzit de propria sa voință liberă spre ceea ce este potrivit firii

---

51 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, pp. 56-57.

52 Pr. Dr. Vasile Răducă, *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa. Căderea în păcat și restaurarea omului*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996, p. 145.

53 *Ibidem*, p. 146.

sale. Ori, în această libertate constă și bucuria pentru răsplata ostenelilor umane ca încununare pentru virtute. Ca atare, «în viața omului se amestecă harul divin cu sinele său așa cum ochiul, zice fericitul Grigorie, prin însușirea cu care a fost înzestrat, ajunge să se împărtășească de lumina, atrăgând la sine, prin puterea înăscută, lumina care-i este înrudită. Deci, tot așa în firea omenească este necesar să se amestece o părticică de la Dumnezeu, pentru ca, datorită asemănării cu Dumnezeu, omul să ducă dorul Aceluia cu care se înrudește».

Revenind la atributul libertății cu care a fost înzestrat Adam și Eva în Rai, se poate constata că acesta este darul cel mai de seamă pe care Dumnezeu l-a dat omului creat după chipul Său. Libertatea este «asemănarea cu Cel ce este fără stăpân și de sine conducător», după Sfântul Grigorie de Nyssa, «asemănare care ne-a fost data de Dumnezeu la origine». Omul, așadar, ca persoană, prin «libertate este deiform și fericit, fiind în raport permanent cu Dumnezeu – Creatorul său».

De altfel, Însuși Dumnezeu, când l-a creat pe om a luat o decizie liberă și personală, așa cum ne spune Sfânta Scriptură: «Să facem om după chipul și asemănarea Noastră» (Facerea 1:26)⁵⁴. Din cele de mai sus, înțelegem că, „prin acest act liber, Dumnezeu a așezat în om o legătură strânsă între libertatea Lui și libertatea omului, relație care se prelungește între taina Lui, ca Treime de Persoane libere, și taina omului, ca ființă creată după chipul Lui. Deci, dacă Dumnezeu a așezat în felul acesta în om libertatea divină, care-i descoperă adevărata natură sau finalitate, rezultă că libertatea cu care a fost înzestrat omul devine temelia comuniunii între Dumnezeu și om și între om și semenii săi. În virtutea acestui fapt, pe de o parte, Dumnezeu arată că este o comuniune de Persoane, iar pe de altă parte, că omul, creat după chipul Său, există numai într- o unire deplină și eternă de viață și iubire cu El.

Sfinții Părinți, referitor la această comuniune de libertate și iubire dumnezeiască, au învățat că pluralul folosit de Sfânta Scriptură « Să facem om după chipul și asemănarea Noastră » nu este nici un plural al majestații, nici un dialog cu îngerii, ci este manifestarea lui Dumnezeu ca Treime de Persoane libere. Deci, dacă Dumnezeu-Tatăl nu Se adresează Sieși, nici pământului, nici îngerilor, este clar că El se adresează Fiului Său și Duhului Sfânt. Cele două Persoane, Fiul și Sfântul Duh, «sunt de totdeauna alături de Tatăl, scrie Sfântul Irineu, și prin Ei El le face pe toate liber și în totală

---

54 Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2014, pp. 160-162.

independență, și Lor Li Se adresează atunci când spune: Să facem om după chipul și asemănarea Noastră ». De aici concluzionăm că Preasfânta Treime a făcut pe om după chipul Ei, iar aceasta este reflectarea unității perfecte a Persoanelor divine distincte. În felul acesta, Dumnezeu Și-a revărsat iubirea, libertatea și comuniunea Sa înspre om, fără să împartă natura Sa unică cu omul și fără să diminueze viața Sa prin separare sau izolare.

Adam, prin urmare, ieșind din mâinile lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, devine omul universal care conține în el toată natura umană⁵⁵. Pe lângă acestea, în esență, „rolul liberului arbitru este ca omul să aleagă sau să nu aleagă ca să devină Dumnezeu după har și să participe la slava dumnezeiască. De fapt, a nu alege mântuirea, care este îndreptarea omului, înseamnă a rămâne în moarte ca o consecință a păcatului frii.

Pe lângă libertate⁵⁶, ca trasătură fundamentală a chipului lui Dumnezeu, omul a mai fost înzestrat de Dumnezeu cu rațiune și cugetare.⁵⁷ Iar ca o încoronare a acestor valori, Dumnezeu l-a înzestrat și cu iubire, virtute de seamă a omului, ca ființă creată după chipul lui Dumnezeu. Prin dragoste, omul se manifestă ca ființă iubitoare așa cum este Dumnezeu. «Dacă aceasta lipsește, spune ferictul Grigorie de Nyssa, atunci toate calitățile chipului din noi sunt deformatе, ceea ce înseamnă că Atotputernicul ne-a dat iubirea ca expresie a chipului nostru uman». Numai datorită iubirii, deci, rațiunea și libertatea au finalitatea lor, de unde înțelegem că libertatea în forma ei autentică este libertatea în vederea comuniunii noastre cu Dumnezeu. A iubi înseamnă, așadar, a fi liber și mai presus de preferințe pământești limitatoare și de stări egoiste. O astfel de iubire liberă de patimi se aseamănă cu iubirea lui Dumnezeu, ca fiind semnul participării noastre libere, prin har, la viața lui Dumnezeu, cum ne învață Sfântul Apostol Pavel: «cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?» (Romani 8:35)⁵⁸.

---

55 *Ibidem*, pp. 162-163.

56 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Religious liberty – a natural human right”, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions Iarsic, Les Arsc, France, 2015, pp. 595-608.

57 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

58 Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2014, pp. 164-165.

Omul, fiind ființa iubită de Sfânta Treime, prin suflarea de viață (Facerea 2:7), „n-a primit numai o viață biologică asemenea animalelor, ci și iubirea însăși ca posibilitate de comuniune în iubire cu Dumnezeu. Acest raport este de fapt începutul dialogului dintre om și Dumnezeu. Evident, această relație este posibilă numai pentru că omul este «după chipul» lui Dumnezeu. Rezultă de aici că după chipul lui Dumnezeu se referă în primul rând la dimensiunea comunitară în iubire, reflectată în calitatea omului de a fi o ființă socială care urcă spre asemănarea cu Dumnezeu Treime în iubire. Apoi, chipul dumnezeiesc din om constă în structura ontologică a lui făcută să tindă spre comuniunea în iubire cu Dumnezeu Iubire. Este adevărat că această capacitate de a se uni cu Dumnezeu în iubire în Rai nu era o stare de desăvârșire în comuniune, întrucât aceasta cerea timp⁵⁹. Însă, „cu toate acestea, chipul nu era știrbit în vreun fel, ci se cerea să fie actualizat prin asemănare, la care Adam și Eva încă nu ajunseseră. Chipul este deci un dar al lui Dumnezeu oferit oamenilor încă din actul creator, iar asemănarea este ținta la care trebuie să ajungă omul în colaborare cu harul lui Dumnezeu. După chipul lui Dumnezeu, înseamnă după chipul Fiului care este chip al Tatălui. Numai Fiul este chipul ființei Tatălui, omul este după chipul lui Dumnezeu. Acest lucru ne adevărește că expresia „după chipul lui Dumnezeu” trebuie privită simultan ontologic și relațional. Tocmai pentru aceasta omul întreg, trup și suflet, este creat după chipul lui Dumnezeu, fără ca să fie identificat chipul lui Dumnezeu numai după unele calități ale sufletului. Este adevărat că nuanțele pot fi subliniate, însă totdeauna trebuie subsumate omului întreg⁶⁰.

Așadar, atât creația, cât și mântuirea și îndumnezeirea ca operă de ridicare a oamenilor care cred în comuniunea intimă cu Dumnezeu, nu e decât extinderea relațiilor afectuoase dintre Persoanele divine la creaturile conștiente. De aceea, Sfânta Treime Se revelează în mod esențial în opera creației, a mântuirii și din această cauză, Sfânta Treimea e baza creației și a mântuirii: „și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (Ioan 1:14).

---

59 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, vol. 1, p. 280.

60 Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Popa, *Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație...*, p. 57.

Bibliografie:

- * *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție Jubiliară a Sfântului Sinod, versiunea diortosită și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001.
- * Abrudan, Pr. lect. Dumitru, „Aspecte ale antropologiei Vechiului Testament”, în *Studii Teologice*, nr. 3-4/1978.
- * Berger, Vincent, *Jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului*, Ediția a 6-a în limba română revăzută și adăugită, traducere Ionel Olteanu, Coriolan Atanasiu, Irina Patrulius, București, Editura Institutul Român pentru drepturile omului, 2008.
- * Bria, Ion, *Dicționar de Teologie Ortodoxă A-Z*, Ediția a II-a revizuită și completată, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1994.
- * Bria, Pr. Prof. Dr. Ion, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, București, Editura România Creștină, 1999.
- * Buga, Pr. Prof. Ion, „Făgăduința și credințioșie divină în Sfânta Scriptură”, în *Studii Teologice*, nr. 3-4/1978.
- * Bulgakov, Serghei, *Lumea neînserată – contemplații și reflecții metafizice*, traducere de E. Drăgușin, București, Editura Anastasia, 1999.
- * Citirigă, Pr. Conf. Vasile, „Aplicarea doctrinei despre energiile necreate la doctrina și practica Sfintelor Taine”, în *Ortodoxia*, nr. 4/2007, p. 66.
- * Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Învățătură de credință creștină ortodoxă*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2015.
- * Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Teologie și Spiritualitate*, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2010.
- * Florenski, Pavel, *Dogmatică și dogmatism – studii și eseuri teologice*, traducere din limba rusă, prefață și note de Elena Dulgheru, București, Editura Anastasia, 1994.
- * Himcinschi, Pr. Mihai, *Doctrina trinitară ca fundament misionar. Relația Duhului Sfânt cu Tatăl și cu Fiul în teologia răsăriteană și apuseană. Implicațiile doctrinare și spirituale ale acesteia*, Alba-Iulia, Editura Reîntregirea, 2004.
- * Isvoranu, Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru; Păunescu, Prof. Drd. Emilian Dumitru, „Teologhisire contemporană în privința iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele. Temeiuri biblice”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 9-12/2013.

- Lemeni, Adrian, *Sensul eshatologic al creației*, București, Editura Asab, 2004.
- Lossky, Vladimir, *Introducere în teologia ortodoxă*, traducere de Lidia și Remus Rus, prefață de pr. prof. Dumitru Popescu, București, Editura Sophia, 2006..
- Meyendorff, John, *Teologia bizantină*, traducere de Alexandru Stan, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996.
- Păunescu, Pr. Prof. Dr. Emilian Dumitru *Taina Bisericii în lumina Tăineii Sfintei Treimi*, (teză de doctorat), Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea din Craiova, 2015.
- Păunescu, Pr. Prof. Dr. Emilian Dumitru, „Mântuitorul nostru Iisus Hristos – vindecătorul demnității umane de boală și păcat”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol. 7, Nr. 1/2019.
- Popa, Dr. Irineu Ion, *Substanța morală a dreptului*, București, Editura Universul Juridic, 2009.
- Popa, Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu, „Iubirea Preasfintei Treimi în viața oamenilor și în creație”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 1–4/2020.
- Popa, Î.P.S. Prof. Univ. Dr. Irineu Ion, „Demnitatea și libertatea umană, realitate și ideal. Modelul Sfântului Voievod martir Constantin Brâncoveanu”, în volumul *Demnitatea și libertatea persoanei umane: abordare interdisciplinară*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2016.
- Popa, Prof. Univ. Dr. Irineu *Iisus Hristos este Același, ieri și azi și în veac*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2010.
- Popa, Prof. Univ. Dr. Irineu, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2014.
- Radu, Pr. Lect. Dumitru Gh., „Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii” (teză de doctorat), *Ortodoxia*, nr. 1 -2, 1978.
- Răducă, Pr. Dr. Vasile, *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa. Căderea în păcat și restaurarea omului*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996.
- Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitate-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- Rotaru, Ioan-Gheorghe, „Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-

Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2015, pp.595-608.

- ✦ Sfântul Ioan Damaschin, *Despre cele două voințe ale lui Hristos*, traducere din limba greacă de Olimp Căciulă, București, Editura Anastasia, 2004.
- ✦ Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, traducere din limba greacă, introducere și note de Preot profesor Dumitru Fecioru, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2005.
- ✦ Sfântul Simeon Noul Teolog, *Scopul vieții creștine*, Iași, Editura Pelerinul, 2002.
- ✦ Sorescu, Pr. Vasile, *Antropologia Sfântului Ioan Gură de Aur*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
- ✦ Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, „Crucea în teologia și cultul Bisericii Ortodoxe”, în *Orthodoxia*, nr. 3/1975.
- ✦ Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Iubirea creștină*, Galați, Editura Porto-Franco, 1993.
- ✦ Sterea, Pr. Prof. Tache, *Dumnezeu, omul și creația în teologia ortodoxă și preocupările ecumenismului contemporan*, teză de doctorat realizată sub conducerea științifică a Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, București, 1997.
- ✦ Telea, Asist. Univ. Dr. Marius, *Antropologia Sfinților Părinți Capadocieni*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2001.
- ✦ Teofil al Antiohiei, „Trei Cărți către Autolic”, în *PSB*, vol. 2, traducere de Pr. prof. Teodor Bodogae, Pr. Prof. Olimp Căciulă și Pr. Prof. Dumitru Fecioru, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1980.